

DPN 6614

Title : ~~दशसंस्कारविधि-~~ / DAŚASAMSKĀRAVIDHI

Run. No. 7339

Cat. No.

Micro. No.

Subject *Karmakāṇḍa*

Religion : Hindu / Bauddha

Language : ☒ Skt. / ☐ New. / ☐ Nep. / ☐ Skt.- New. / ☐ Maith.- New. / ☐ New.- Nep. /

Size in cms. 27.2 x 8

Folios 17

Lines (in a page) 8

☒ Compl. / ☐ Incompl.

Chapt. / act /

Author / translator

Scribe / donor

मानदास सुगतदास

Date: NS / SS / VS / KS

Ruler / place

Script : ☒ New. / ☐ Dev. / ☐ Bhuj. / ☐ Ran. /

Illus. :

Material : ☒ palmleaf / ☐ paper / ☐ thyasaphu /

Condition : ☒ fine / ☒ damaged by worms, rats, water /

Beginning, colophon, post-colophon :

1. इति शमधिष्ठानं ॥ 2. इति पुष्पावनं ॥ 3. इति सीमन्तोन्नयनं ॥ 4. इति जातकर्मः ॥
5. इति नामकरणं ॥ 6. इति निष्क्रमणं सप्तमं ॥ 7. इति अन्नप्राशनं सप्तमं ॥ 8. इति वूडा-
करणं सप्तमं ॥ 9. अथ कर्णवेधः ॥

चुडे कने

मानदास सुगत दासग्रा संकल्प
नासा सकु-कथियात उपहार !

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ अथ गर्भाधानं ॥ ॥ तत्र ऋतुस्तानाञ्चतुर्थदिनेवधूः प्रातस्तुल्यमादित्यमुपतिष्ठे
त् ॥ ततस्तदिने मातृपूजापूर्वकं अभुदयिष्ठलाघोऽशवासरादवीकृ. भुभरात्रौ दक्षिणाकोरेण पतिर्वध्वा उपस्थम
भिमिश्रति ॥ ॐ पूषा भगो सविता दधानु रूद्रस्त्वष्टा रुपाणि तो वैश्वातरो दधानु. इति मंत्रेणः ॥ ततश्चाशुस्व उप
विष्ट उदश्चुरवो वा एतामभिमंत्रयेत् ॐ गर्भं न्वेहि सिनीवालि गर्भं न्वेहि सरस्वति गर्भं न्वेहि अश्विनो देवा धत्ता
पुष्करस्वजो. इति मंत्रेण ॥ ततः रेतोमूत्रं इति मंत्रेण वधूकरि समीपे मुखं कृत्वा रेतः स्त्रावणं ॥ अथ तस्याह
दयमालभेत् ॥ यन्ने मुशिमे इति मंत्रस्य प्रजाप्रजापतिर्ऋषिज्जगती छन्दो हृदयं देवता हृदयस्पर्शने विनियोगः
॥ यन्ने मुशिमे हृदयं दिवी चंद्रमसि श्रीतं वेदाहं तन्मा भविद्यात् ॥ पश्येम शरदः शतं जीवे मशरदः शतं शृ
णुयाम शरदः शतमिति मंत्रेण ॥ ततः स्वस्थो हृद्य मना हृद्ये प्रदे शो प्रसन्तो मना तु रंगं कामयमाना मभग शया

यां प्रदोषादूर्ध्वं स्त्रियमभिगच्छेत् ॥ सायदिनं गर्भदधानि दशपतिः कृतोपवासः पूषा नक्षत्रे श्वेतपुष्पकं रकारि यामूल
उत्पाद्योर्दकेन पिष्टावधूदक्षिणा नासापुटेन स्यादद्यात् अनेन मंत्रेण ॐ इयमोषधीति मंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिज्जग
ती छन्दोषधी देवता आशोके विनियोगः ॐ इयमोषधी धित्राय माणा सहमाना सा स्वता अस्या अर्हत्याः पुत्रः पितु
स्विनामजग्रभां ॥ ॥ इति गर्भाधानं ॥ अथ पुंशवनं ॥ ॥ तत्र गर्भमोसापेक्षया द्वितीयतृतीययोरन्यतरस्मि
न्करणीय ॥ पुष्यपुनर्वसुमृगशिरस्रमूलश्रवणा न्यतमपुं नामक नक्षत्रे मयोचंद्रतारानुकुलं दिवसमवगंगत्स
० तत्पूर्वदिने वधूमुपवासं कारयित्वा अग्रिमदिने तस्याः त्वाताया अरुतवासोऽग्नपरिधानानन्तरं अविः स्नातः कृ
ताच मनो मातृपूजा पूर्वकाभुदयिने कृत्वा वयवरोहं वशृंगा यांश्च ॥ आवरतः कुराकंरक मपिशिशिरेणापिष्टा
वधूदक्षिणा नासापुटेन स्यादद्यात् ॥ ॐ हिरण्यगर्भ इति मंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुपुच्छन्दः प्रजापतिर्देवता
आशोके विनियोगः ॥ ॐ हिरण्यगर्भः सं ॐ अद्भ्यः संभत इति मंत्रस्य नाएयरा मर्षिस्त्रिष्टुपुच्छन्दः पूषो देवता आ

७. सि
२

शेके वितीयोगः ॐ अद्वाः संभृतः इति मे त्राभ्यां ॥ ॥ इति पुंशवनं ॥ ॥ अथ सिमेंतो नयनं ॥ ॥ गर्भमासा पेश
या षष्ठेऽमेवा पुन्या मकनक्षसुक्ते चंद्रतारानुकूलविहितदिने मातृ पूजा भूदयिके कृत्वा वहिः शालायां कुराकं
डिकां कुर्यात् ॥ तत्र क्रमः ॥ कुरात्रयेण हस्तपरितचतुरस्रभूमिं परी समुहः कुरा नैशान्यां प्रक्षिप्य गोमयोदकेनो
पलिप्यः सुवमूलेन स्पेनवा ॥ उत्तरोत्तरः त्रिसृष्टिं लोहोत्पन्नं क्रमेणोद्धृत्य ॥ वारिणा तन्देशमभ्युक्ष्य कोस्य पात्रे
णाग्निमादीयः तत्र प्रां मुखं निदध्यात् ॥ ततो ब्रह्मवराणं कुर्यात् ॥ तत्र वाक्यं ॐ अद्य कर्तव्यसीमेंतो नयनहोमकर्म
शिक्ततावेशण हस्तब्रह्मकर्म कर्तुं अमुक गोत्रं अमुक शर्माणां ब्रह्मणं सभिः पुष्यचंद्रन तां मुलवासाभि
र्वल्लवेन वामहंदृष्टो ॥ इति दृष्टुयात् ॐ हतोस्मीति प्रतिवचनं ॥ ॥ यथा विहितं कुर्वित्ते त्राभिहिते क
रवाणीति प्रतिवचनं तं दक्षिणतो ब्रह्मासनं दत्वा तदुपरि प्रागग्रानुकुशानास्तीर्य अस्मिन् सिमेंतो नयनकर्म

गम ४

२

शालं मेवुला भवे स विधाय भवानिति तेनोक्ते अग्निप्रदक्षिणं कारयित्वा ब्रह्मणो तत्रोपवेश्य पुतिता पात्रं पुस्तः
कृत्वा जलेनापूर्यः कुशोपच्छाद्य ब्रह्मणो मुखं मवलोक्या मेरुत्तरतः कुशोपरि निदध्यात् ॥ ततः परित्तरणं ॥ वहिः
चतुर्थभागमादा पात्रे यादिशानंतं ब्रह्मणो गिर्यंतं नैर्ऋत्या दायव्यांतं ॥ अग्नि तपुतिता पथ्यंतं ततो ग्रेरु
त्तरतः पश्चिमदिशि वित्रके दनाथं कुरात्रयं ॥ पवित्रकरणाथं शिग्रमेतर्गभं कुरात्रयं प्रोक्षितपात्रे अक्षं
स्थाली ॥ वरुस्थाली ॥ संमार्ज्जनं कुरात्रयं ॥ उपयमन कुरात्रयोदशः ॥ समिध तिस्रः ॥ शुव ॥ आक्षं ॥ वटपं
याशुत्तरशतद्वयं यमां मुष्टिपरिमिता मंतं दुल्लर्गपात्रं ॥ तिलमुद्गमिश्रा स्तंडुलाः सतानि पवित्रक्षेदन
कुरात्रां पूर्वपूर्वदिशि क्रमेण सादनि यानि ॥ तदुत्तरतः वीना गायत्री प्रादेशमितशाया स्वस्य शोकः श्रीः श्वेत
शस्त्रकीकंदकं पीतसूत्रपूर्णकर्कः दर्भपिंडुलिकात्रयं औदुंबरयुग्मफलान्वितशाखा ॥ औदुंबरयुग्मफलसुवर्णघ
टितदेवाकं कंकरिषुक्तमुक्तदोरपुष्पविल्वादिफलयुतवराहतयादि ॥ अन्यदपि स्वाचारपरिप्राप्तद्वयमादनि यं ॥

४

सीमेतो न्यन

३

ततः पवित्रक्षदनकुशैः प्रादेशेन मितपवित्रे कृत्वा अनामिकां गुह्याभ्यां द्वाभ्यो मुनिरग्रे पवित्रा युह्वा त्रिरुत्पवनं ॥ ततः प्रोक्ष
णी पात्रस्य सव्यहस्तकणां अनामिकां गुह्याभ्यां पवित्रे गृह्णित्वा त्रिरुद्दिगने प्रणितोदकेना प्रोक्षणी प्रोक्षणी ॥ ततः प्रोक्ष
णी जलेनासादितवस्तुसेवनं ततोऽग्निप्रणितयोर्ध्वं प्रोक्षणी नीधाने ॥ ततः आज्यास्थात्यामाज्य निवीपः ॥ चरौ नुति
लमुहुमिश्र तंडुलानां प्रणितोदकेन प्रक्षयात् ॥ तज्जलं किं विदत्ता प्रक्षेपः ततस्वयं वरुं गृहीत्वा वस्त्राणां चापं वरुं
तरतश्च हं दक्षिणातः आज्यन्ती दद्यात् ॥ ततसिद्धे वरौ ज्वलन्तरा पदक्षिणा मुभयो परिधामयित्वा वह्नौ तस्य क्षेपं
ततः सुवप्रतपतं ॥ ततः संमार्जितकुशानां मण्डौ रत्नौ मूलैर्वीक्ष्यते ॥ सुवं संमृज्य प्रणितोदकेनाभ्युक्ष ॥ पु
नः प्रतप्य दक्षिणाती मिदध्यात् ॥ ततः आज्यमग्नितश्चरोः पूर्व एगनीयाग्रे धत्वा ॥ आज्यपश्चिमेन चरुमानीया
ज्यस्यो ततो निदध्यात् ॥ ततमे प्रोक्षणी वरुत्पवनं ॥ अवक्षस सपद्रव्ये तन्निरसनं ॥ ततः सर्ववत्प्रोक्षणी पुत्पवनं ॥ ततः
उपयमनकुशा न्नादाय प्रजापतिं मनसा ध्यात्वा ॥ उत्थाय तूष्णीं भूतो समिधः प्रक्षिपेत् ॥ अथोपविश्य ॥ सपवित्र

रामः

३

प्रोक्षणी जलेन मिप्रदक्षिणा पयुक्ष्य ॥ प्रणितोपात्रे कृत्वा ॥ वस्त्राणां चारब्धः पतितरक्षिणा जातु जुहुयात् ॥ तत्राहुतिचतुष्टये
प्रमाहृत्यानेतरं हुतशेषस्य प्रोक्षणी पात्रे प्रक्षेपः ततः समिधतमेनै जुहुयात् ॐ प्रजापत इति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः
प्रजापतिर्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये ॥ इति मनसा ॥ ॐ इन्द्रायेति प्रजापति
र्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता होमे विनियोगः इन्द्राय स्वाहा इदमिन्द्राय ॥ इत्याज्यघारौ ॥ ॐ अग्नयेति प्रजापतिर्ऋ
षिस्त्रिष्टुप् छन्दः अग्निर्देवता होमे विनियोगः ॥ ॐ अग्नये स्वाहा इदमग्नये ॥ सोमायेति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः
सोमो देवता होमे विनियोगः ॐ सोमाय स्वाहा इदं सोमाय ॥ इत्याज्यभागौ ॥ ततो न्चारब्धस्यालीपाकेन हो
मः ॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये ॥ इति मनसा ॥ ततो न्चारब्धो जुहुयात् ॥ ततदाहुत्यनंतरं ऋवाव
सिद्धहुतशेषप्रोक्षणी पात्रे प्रक्षेपः ॥ तत्रैवास्यालीपाकाभ्यां त्विष्टुहोमः ॥ ॐ अग्नये त्विष्टुहोते स्वाहा ॥ इ
दमग्नये त्विष्टुहोते ॥ ॐ भूर्भुवः स्व रिति मरु व्याहृतिनां प्रजापतिरिषिर्ऋक्मेरा गायत्री स्मिगनं पुष्टुहोदां

सीमन्तो.
५

सि अग्निवायुसूर्यो देवता हो मे विनीयोगः ॥ ॐ भूः स्वाहा ० इदमग्नये ॥ भुवः स्वाहा ० इदं वायवे ॥ ॐ
स्वः स्वाहा ० इदं सूर्याय ॥ एतासां व्याहृतयः ॥ ॐ नमो अग्नये इति वामदेव ऋषिः सिद्धिपुच्छं दः अग्निवरुणौ
देवते सिमन्तो नयन हो मे विनीयोगः ॐ त्वत्तो अग्नये ० इदमग्निवरुणाय ॥ ॐ सत्वत्तो अग्नये इति वाम
देव ऋषिः अग्निवरुणौ देवते विष्णुपुच्छं दो सिमन्तो नयन हो मे विनीयोगः ॐ सत्वत्तो ० इदमग्निवरुणा
भ्यां ॥ ॐ अयाश्चाग्न इति वामदेव ऋषिः बृहती छन्दः अग्निदेवता सीमन्तो नयन हो मे विनीयोगः ॥ ॐ अयाश्चा
ग्नये ० इदमग्नये ॥ ॐ यतेशतमिति वामदेव ऋषिः सिद्धिपुच्छं दो वरुणः सविता विष्णु विश्वे देवा मरुतः स्वर्का देव
ता हो मे विनीयोगः ॥ ॐ यतेशतं ० इदं वरुणाय सवित्रे वित्रे विष्मवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरुद्भ्यः स्वर्केभ्यः ॥ ॐ उदुत्तमं
मिति धुनः षोडश ऋषिः सिद्धिपुच्छं दो वरुणो देवता सीमन्तो नयन हो मे विनीयोगः ॥ ॐ उदुत्तमं ० इदं वरुणाय ॥
इति सर्वप्रायश्चित्तं ॥ ॐ प्रजापतये स्वाहा ० इदं प्रजापतये ॥ इति मनसा ॥ इति प्राजापत्यं ॥ अथ सीमन्तप्राप्तं ॥ ॥

रामः
४

ततः आचम्य ॥ एतस्मिन् सीमन्तो नयन कर्मणि कृता कृता वेश्णारूपवत्सकर्मप्रतिष्ठार्थमिदं पूरणं पात्रे प्रजापतिदेवते अग्नये
करार्मणे वासुदेवाय वृत्तलो दक्षिणात्वेन त्वामहं सम्यग्दरे ॥ ॥ ततः प्रणीता विमोको वर्हिर्हो मय्य ॥ ततः
विश्वेतराह्णकी कंठकास्त्यसाग्रं संकुपितं तु पीरणा कर्कुरं पिंडुली वितथो दुं वरुणमफलान्वितं प्रादेशमितसा
एवाभिर्वर्तुली कृत्य समंततमूर्ध्वं विनयति ॥ ॐ भू भुवः स्वरि महा व्याहृतिना म्यजापतिर्ऋषिः क्रमेण गायत्रि स्मिन्
नुदुधच्छन्दां सि अग्निवायुसूर्यो देवता हो मे विनीयोगः ॥ ॐ भू भुवः स्वरि नयामीति मंत्रेण सकृत् ॥ ॐ भू स्वरि न
ॐ भूवो विनयामि ॥ ॐ स्वरि नयामि ॥ इति मंत्रेण वा प्रत्येकं ॥ ॐ श्री दुं वरुण फल युगलान्वितं शाल्मकी कंठकादिपे
कं वधू सीमन्तो दक्षिणातो वेणी कृत्वा पतिवंधानि ॥ ॐ अथ मूर्जीवतो वक्ष इति प्रजापति ऋषिः तुरीयश्चन्द्रः फलिनी
देवता वेणी बंधने विनीयोगः ॐ अपस्पर्ज्या वगो दक्ष कुर्जी वफली नी भव इती मंत्रेण ॥ ततः श्री दुं वरुण फलान्वितं

जातकम
६

तीर्थायुष्मांस्तेन त्वायुषा युष्मांतं करोमि ॐ बुधायुष्मांतं द्वाभिरौरायुष्मांतं करोमि ॥ ॐ देवायुष्मांतं से
सुधाभिरा ॥ युष्मांतं स्तेन त्वायुषा युष्मांतं करोमि ॥ ॐ रुद्रायुष्मांतं स्तेन त्वायुषा युष्मांतं करोमि ॥
॥ ॐ पितरः आयुष्मांतं स्तेन त्वाभिरा युष्मांतं स्तेन त्वाभिरा युष्मांतं करोमि ॐ यश
आयुष्मांतं स दक्षिणाभिरा युष्मांतं स्तेन त्वायुषा युष्मांतं करोमि ॐ ॥ मद्रा युष्मांतं स्तेन त्वायु
षा युष्मांतं करोमि ॥ इति विज्ञापित्वा ॥ ॥ आयुषमिति नारायण रुषिः उद्दिक्कृच्छ्रः शिवो देवता मायुष्यक
रणो विनियोगः ॐ आयुषं जमरुमेकं रूपं स मायुषम् ॥ यद्देवेषु मायुषं तन्नोऽस्मै मायुषमिति वि
र्जपति ॥ इति मायुष्यं ॥ अथ तस्य दीर्घमायुः कामयकानः पुत्रमभिस्पृशन्नुवाकं जपति ॥ सवायं ॥ ॐ
दिवस्पृशित्येकादशर्वस्य वात्सग्रीर्भलिंदनरूपिस्त्रिष्टुप्छन्दः अग्निदेवता अभिमर्शने विनियोगः

रामः
६

॥ ॐ दिवस्पृशित्येकादशर्वस्य वात्सग्रीर्भलिंदनरूपिस्त्रिष्टुप्छन्दः अग्निदेवता अभिमर्शने विनियोगः
अजस्रमिन्धानः एतज्जराते स्वाधी ॥ १ ॥ विद्यातेऽग्नेत्रेधात्रपाणि विद्याते धामविभता पुरुत्रा ॥ विद्या
तेनामपरमंदुहाय द्विद्यातमुत्तं स्यतः आजगत् ॥ २ ॥ समुदेत्त्वानृमणाः अप्सु च नृचक्षा ॥ इ
धेदिवोऽस्यऽजुधन ॥ तृतीयेत्वारजसितस्थिवा एं समप्राप्तुपस्थेमहियाऽश्ववर्द्धन ॥ ३ ॥ अक्रन्द
मिस्तनयनिवद्योः सोमारेरिहृद्दीर्घः समञ्जन ॥ तद्योजज्ञानोद्योहिमिद्धोऽश्वकर्मदारोद
सीभानुनाभास्तनः ॥ ४ ॥ श्रीणा मुदारे धरुणो रवीणा मृतीवाणा म्यार्षणः सोमर्गणः ॥ धमुः स्तनुः
सहसोऽप्यस्वराजा विभात्ययऽउषसा मिधानः ॥ ५ ॥ विश्वस्य केतुर्बुवनस्य गर्वऽआरोदसीऽअष्ट
णा ज्ञायमानः ॥ विहृन्विदद्विमभितस्य रायञ्जनाय दग्निमयजन्तपञ्च ॥ ६ ॥ उशिक्या वक्रोऽ

जा०
७

अरतिः सुमेधामन्त्रेष्टिग्रिरमृतोनीधार्यो रयनीधूममरुपप्ररिवुदुक्रोणवोविद्याद्यामिनक्षत्र
॥१॥ दशानोरुक्मउर्वीद्यधौदुर्मर्षमायः श्रियेरुवातेः ॥ अग्रिरमृतोः अभवदेपोभिर्यदेतं
न्दोरजनयत्सुरताः ॥ ८ ॥ यत्तेऽग्रधरुतावदुदशोमिपुपंदेवघतवत्तमये ॥ प्रतपप्रतपप्रतपस्योः
ग्रहाभिसुम्भदेवभक्तंयविष्ट ॥ ९ ॥ आनप्रजसौप्रवसेष्यतः उक्ताः उक्ताः आभजयास्यमानि ॥ पि
यः सूर्येप्रियोऽग्रग्राभवात्सज्जातेनमिनददुज्जतिर्ले ॥ १० ॥ त्वामग्नेयजमानाऽअग्रयज्ञिश्वा
वमुदधिरेवार्थाणि ॥ त्वयासह इविणामिहमानाबुजशोमशुशितोविवहुः ॥ ११ ॥ ततः कुमार इति
दिशंरुक्कैवंप्रह्लातांमध्येपंचममूर्धमेवसिणमवस्थाप्यतानुदिश्यममनुप्रातितितितिपितावृषा

रायः
७

त ॥ ततः स्तेषुमध्येप्राणोतिपूर्वोव्यानेतिदक्षिणोऽपात्रेत्पारठदानेत्सुतः ॥ उपः रिष्टादेवक्षमाणाऽसमानेतिपंचमोवि
यात ॥ एवामसंभवेस्वयमेवतत्रतत्रोपगम्यतथैवबुयात ॥ अथकुमारजन्ममूमिमंत्रयेत् ॥ अवेदतेभूमिहृद
यमित्यस्यप्रजापतिः ऋषिरनुष्टुप्छन्दः भूमाअभिमंत्रणेविनियोगः ॥ अवेदतेभूमिहृदयेदिविचन्द्रमसिप्रितं
वेदांतन्मामविद्यात्पश्येमशरहृशतंजीवेमशरदः शतर्दः शृणुयामशरदः शतमितेनेन ॥ अथकुमारमभिमन्त्र
ति ॥ अस्माभ्यस्यप्रजापतिः ऋषिरनुष्टुप्छन्दः लिंगोक्तादेवता अभिमंत्रणेविनियोगः ॥ अथकुमारमभिमन्त्रय
हिणममश्रुतेभव ॥ आत्मावैप्रवनाममिसंजीवशरदः शतमितेनेन ॥ ततः कुमारमातरमभिमन्त्रयेत् ॥ अइडासी
त्यस्यप्रजापतिः ऋषिरनुष्टुप्छन्दः इडादेवता अभिमंत्रणेविनियोगः ॥ अइडासिमैत्रावरुणीवीरवीरमजीजनथाः
॥ सात्वंवीरवतिभवयास्मान्वीरवतोकरवश्यतेन ॥ ततः कुमारनाभिवद्धेकतेअस्यामातुदक्षिणस्तनं प्रकृत्य

जा०

८

कुमारयप्रयच्छति॥ॐ इमं हस्तनमित्प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः अग्निदेवतास्तनदाने विनियोगः
॥ॐ इमं हस्तनमित्प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः आपोदेवता उद्यात्र वि
धाने विनियोगः॥ॐ आपोदेवेषु जाग्रथ यथा देवेषु जाग्रथ॥ एवमस्यास्तिकायां सप्तिकायां जाग्रथ
॥ इति मंत्रेण॥ ॥ तत्र स्तुतिकोत्पानदिवसपर्यन्तं तत्रैव धर्मव्यं॥ तत्रः स्तुतिका गुरुद्वारदेशे पञ्चभुसंस्कारा
नरुत्वा॥ कुशत्रयेण हस्तपरिमितचतुरस्रभूमिपरिसमुत्थकुशानैशान्यां प्रक्षिप्य० गोमयीद्वकेनोपलि
प्य० सुवमूलेन वा उत्तरोत्तरेः त्रिरुर्ध्वे रथो ह्येव न क्रमेणोद्भूत्य० वारिणा तं देशमभ्युक्ष्य० कांस्पेषावेपा
ग्निमान्नीय तत्र प्रत्यक्षुखं निदध्यात्॥ अग्रे रूपसमाधानं॥ सवाग्निरुत्पानपर्यन्तं धार्यः॥ तत्र वा
ग्नौ संध्योः फलिकर्णैश्च पात दशादिना निपिता अन्योवा स्तरागोवा चैव जुहसे न जुहोति॥ तत्र प्र

रामः
८

तत्र प्रथमाहुतौ मंत्रः॥ शंङ्गमर्केति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः अग्निलिखता देवता फलिकारणमिन्द्रशर्ष
पहोमे विनीयोगः॥ॐ शंङ्गमर्का उपवीरः शौस्तिकेय उलूखलः॥ मलिमुचो शोणासः अवनश्यता वितः
स्वाहा० इदं शंङ्गमर्काभ्या उपवीराय शौस्तिकेपाय उलूखलाय मलिमुचाय शोणेभ्यश्च वनाय॥ द्विती
याहुतौ॥ ॥ अग्निलिखन्ति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः अग्निलिखता देवताः फलीकारणमिन्द्रशर्ष
पहोमे विनीयोगःॐ अग्निलिखन्ति मिषः किं वदंत उपश्रुतिः ह्यक्षः कुंभिरात्रुः पात्रपाणिर्नर्मणिर्हन्त्री
मुखः शर्षपाहणश्च वनो नश्यता दितः स्वा० इदमग्निलिखते निमिषाय किं वदंत यशर्वपाहणाय च
वनाय॥ ॥ अथ यदि दशाहभ्यंतरे कुमारग्रहो बालमाविशेत्॥ नाविद्येन नामयति न रोदति न ह
प्यति न तुष्यति च देदन्नेमिति कं कर्मकर्तव्यं॥ तदा तं बालं जालेन प्रच्छाद्य उत्तरीयेन वा ससावपितां

नामकर्म०

८

कमादायजपिति॥ ॐ कुर्कुरः सकुर्कुर इत्यादिवाणां प्रजापतिर्कविः पुष्टः अनको देवता जपे विनि
योगः ॐ कुर्कुरः सकुर्कुर इत्यादिवाणां बालबंधनः॥ वैश्वे कुनकस्त जनममे अस्त सीसवो नेपताय इत्येतं
यमेदेवावरमददुः मलंकुमार मेवादराणीयाः वैश्वे कुनकनमस्ते अस्त सीसवो नेपताय इत्येतं यमेदेवावरमददुः
मवः पिता स्योमशरणो प्रातरै वैश्वे कुनकस्त जनममे अस्त सीसवो नेपताय इति जपः॥ ननामयति नृद
एतिनरेदीतीयत्रवयं वदामो यजत्राभि मृशाम इत्यावमृशति॥ ॥ इति जातकर्मः॥ ॥ अथ नाम
कर्म॥ ॥ तत्र दशमे हनि सुतिका मुत्थाप्यः एकादशे हनि हितदिनां तरे वा पिता नाम करोति॥ तत्र
प्रथममातृरजाभ्युदधिकारि कृत्वा॥ बालगान् भोजयित्वा कुमारे स्नाप्याहृतं वासः परिधाप्य कृतस्व
त्पयनं प्राश्नुखं दक्षिणं करोति अमुकनामासीति त्रिः श्रावयति॥ नामं वधश्चरं चतुरक्षरं सुघोषाद्यं॥

रामः
५

शार्मात्रं बालरास्य ० वर्मतिं कृत्रियस्य ० गुप्तांतं वैश्यस्य॥ ॥ इति नामकरणां॥ ॥ अथ निष्क्रमणां॥ ॥
अदिति हरि शिशीर्षा विष्णु पुष्पानुगधातरणि सलिलमृ लेजेष्ट पुष्पाश्चिनीषु॥ उदुशशवर शुद्धेयो
चरित्ताः सुलग्नैरविगुरु कवि वारे बालनिष्काशनं स्यात्॥ तत्र चतुर्थे मासी चद्र तारा नुकु लेदिने स्नात
मलंकृत्य गृहाह् हि रानीय ० पिता ० अन्यो वात्रा निष्क्रम व्रत्तराः सूर्यमुदीक्षयति तत्र मंत्रः तच्च क
रित्यस्य दवंडु गधर्व गार्ग्य विपु रउष्टिक छंदः सूर्यो देवता सूर्य दर्शने विनियोगः॥ ॐ तच्च कुरिति मंत्रे
ण॥ अत्र च॥ फलपुष्प समन्वित नयस्य सा भगवते भास्करायार्घ्यं दीयत० इति समाचारः॥ इति नि
ष्क्रमणां समाप्तं॥ ॥ अथाभप्राशने॥ ॥ तत्र षष्ठे मासे चद्र तारा नुकु लेषु भदिने स्नातः शुचि राचा
तः पिता गृहस्य कुशकंडिकां कुर्यात्॥ ॥ गंधपुष्पाक्षुतादिभिर्वस्त्राणां संपूज्य ० ततो वस्त्राणां वर

अन्नप्रा०

१०

गोकुर्थात् ॥ ततोपुष्पचंदनपुंगीफलवस्त्राण्यदाय० तत्रवाक्यं ॥ ॐ अद्यकर्तव्यं अन्नप्राशनहोमकर्मणि
कृताकृतावेक्षणरूपब्रह्मकर्मकर्तुं अमुकगोत्रमुकशर्मणो ब्राह्मणमेभिः पुष्पचंदनपुंगीफलवासोभि
र्ब्रह्मत्वेन त्वामहं हारो० इति ब्रह्मणं हारुया ॥ ॐ हतोस्मीति प्रतिवचनं० यथाविहितं कर्तुं कुरु० यथावा
ज्ञानं करवाणि प्रतिवचनं ॥ ततो ग्रेत्रिणा प्रदक्षिणां कारयित्वा० अस्मिन्कर्मणि त्वं मे वस्त्राभवेत्यभि
धाय० भवानिते ते नोक्तेः आज्यभागानां तरनन्वारं नृनामाधारणा हुतिद्वये ॥ तत्र प्रथमा हुतो मंत्रः ॥
देवी वाचमिति मंत्रस्य भार्गवऋषिस्त्रिष्टुप् देवी वाग्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॥ देवी वाचमुजयंत
देवास्तां विश्वरूपाः पशवो वदन्ति ॥ सानो मंद्रेषू र्जं जुहाना धेनुवीगस्मानुपभुङ्क्षते तैस्त्वाहा० इदं वाचै ॥ अ
प्यदिति या हुतो ॥ ॥ वाजो नो अद्येति मंत्रस्य देवाऋषयः त्रिष्टुप् देवता आज्यहोमे विनियोगः

रामः
१०

ॐ वाजो नो अद्य इदं वाजे वाजाय ॥ तस्यालीपाकेनाहुति चतुष्टयं ॐ आग्नेनान्नमशीयस्वाहा० इदं आरागाय० ॐ अ
पानेन गंधानशीयस्वाहा० इदं मपानाय० ॐ चक्षुषारूपारण्यशीयस्वाहा० इदं चक्षुषे० ॐ ओत्रेणायशो अशीयस्वाहा
० इदं ओत्राय ४५ ॥ ॥ ततो न्वारध्वर्चको होमः तत्र तदा हुत्यनंतरं सुवावायितुं तशेषं च तस्य प्रोक्षणीया
विप्रक्षेपः ॥ तत्रैवाज्यस्यालीपाकास्त्रिष्टुप् होमः ॥ अग्नेस्त्रिष्टुप् इति प्रजापति ऋषिरग्निदेवतास्त्रिष्टुप् होम
विनियोगः ॥ ॐ अग्नेस्त्रिष्टुप् हुते स्वाहा० इदं मग्नयेस्त्रिष्टुप् हुते ॥ ॥ तत्र आग्नेन ॥ ॐ भूर्भुवः स्वः इति महाव्याह
तीनां प्रजापति ऋषिः क्रमेण गायत्र्युद्दिगनुभुङ्क्षते इति अग्निः वायुः सूर्यो देवता आज्यहोमे विनि
योगः ॥ ॐ भूः स्वाहा० इदं भूः ॐ भुवः स्वाहा० इदं भुवः ॐ स्वः स्वाहा० इदं स्वः ॥ एतामाव्याहयः ॥ त्वेनो
अप्रइति वामदेव ऋषिस्त्रिष्टुप् देवी वाग्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॥ ॐ त्वन्नः इदं मग्निर्वरुणाभ्यो
॥ ॥ सत्वन्नो अग्र इति वामदेव ऋषिस्त्रिष्टुप् देवी वाग्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॐ सत्वन्नः इदं

अन्नप्राश

११

ग्रीवरुणाभ्यां ॥ ॥ अया आग्र इति वामदेवमधिर्दक्षिणोऽग्निदेवता आज्यहोमे विनियोगः ॥ ॐ अ
या आग्रं ० इदमग्रये ॥ येतेशतं मिति वामदेवमधिर्दक्षिणोऽग्निदेवता आज्यहोमे विनियोगः ॥ ॐ अ
या आग्रं ० इदमग्रये ॥ येतेशतं ० इदं वरुणाय सवित्रे विष्मवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरु
ः स्वर्कादेवता आज्यहोमे विनियोगः ॥ ॐ येतेशतं ० इदं वरुणाय सवित्रे विष्मवे विश्वेभ्यो देवेभ्यो मरु
द्रुः स्वर्केभ्यः ॥ ॥ उदुत्तममिति मुनः रोफरुषिस्त्रिष्टुप् ऋचोऽग्निर्वरुणो देवता आज्यहोमे विनियोगः
ॐ उदुत्तमं ० इदं वरुणाय ० इति प्रायश्चित्तं ॥ ॥ प्रजापते इति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् ऋचः प्रजाप
तिर्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॐ प्रजापतये स्वाहा ० इदं प्रजापतये ॥ इति मनसा ॥ इ
ति प्रजापतये ॥ असंश्रवप्रानं ॥ ततः आवस्य ॥ ॐ अथ कृतैतदन्नप्राशनकर्मणि कृताकृत
वेक्षणरूपवृत्तकर्मप्रतिष्ठाप्यमिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिर्देवतं ममुकगोत्राय मुकशर्मणो ब्राह्मणा
य वृत्ततो दक्षिणात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे ० इति दक्षिणां दद्यात् ॥ स्वस्ति ॥ इति प्रतिवचनं ॥ ॥

रामः
११

ततः प्राणिना जलेन शिरसं मृज्ज ॥ ॐ सुमित्रिया दुर्मित्रिया इति हयोर्यजमोः प्रजापतिर्ऋषिस्तपो देवता प्र
णिता विमोके विनियोगः ॐ सुमित्रिया नः आयः कुं वधयसेतु ० इति पवित्राभ्यां शिरसं मृज्ज ॥ ॐ दुर्मि
त्रियास्तस्मै संतु योऽस्मान् देष्टुमिच्छयन् वयं द्विषाः इत्येराग्न्यां प्रणीता पात्रं न्युञ्जीकुर्यात् ॥ ततः सारणाक्रमे
णावर्हि होमः ॥ देवा गातु विद इत्यस्य वनस्पतिर्ऋषिर्विराट् ऋचो वातो देवता वर्हिर्होमे विनियोगः ॥ ॐ
देवा गातु विदः इति वर्हि होमः ॥ ॥ अथ सर्वान् कदुमधुरं लवनाम्लं तिक्तं क्षारं हिरसान् सर्वाणि च
शाल्मन्त्रानि यथा संभवमुच्यते ॥ एकस्मिन् त्रेण त्रेकत्वा कृतस्नाना लं करणादिरुत वासाः कुमार
स्तु ह्यं हन्तेति मंत्रेण वा भोजयितव्यः ॥ ॥ अथ कुमारस्य वा कुचारकामे भारद्वाजी मांसं अन्ना
द्यकामेन कपिं जले मांसं ॥ जवकामेन मत्स्वात् ॥ आयुकामेन हृत्कलामांसं ॥ वृत्तवर्चसकामेन

۱۲

रामः
१२

चूडाकारां॥ तत्र संवत्सरांतरं भारित्यादिषु द्वौ उदगयन आचूथ्यमानपक्षे शुक्रास्तादिदोषरहितरिक्तादिदोष
वर्ज्ये० सोमवधं गृह्यन्तान्यतमवारविहितनक्षत्रसमन्वितायां तिथौ दत्तनित्ये यजमानो मान् पूजा
एवैक आभ्युदयिक दत्तत्वात्कालिगान्भोजयित्वा० मंडपे परिष्कृतभूमौ कुशकंडिका मारभेत॥ ॥ तत्र क
मः कुक्षोरिसमुत्पत्ता नैशात्यां परित्यज्य० गोमयोदके नोपलिप्य० शुक्लमूलेन प्रादेशं मंत्रं विरुद्धिरेवो ह्मे एव
नक्रमेरागतामिकां गृह्याभ्यां मुहृत्य० वारिणाभ्युक्ष० कांस्यपात्रेणाग्निमादाय प्रत्यं शुक्लमग्नेरुपसमा
धातंकुर्यात्॥ ॥ ततो मेः पश्चिमतो यजमानादक्षिणादिशिक्षापितमहंतं वा सः परिधाप्य० कुमारमेकं
त्रिधा य० माता उपविशति॥ ततः पुष्यचंदनतांबूलवस्त्राण्याय॥ तत्र वाक्यं॥ ॥ अघं कर्तव्यं चूडाकर
होमकर्मणि दत्ता दत्ता वेक्षणा रूपद्रव्यकर्मकर्तुं शुभं कर्तुं अमुक शर्माणां वात्स्यायने

भिष्यचंदनतांबूलसोभिः स्तुतेन त्वामहं दुरोः शतिवारां दणुयात् ॥ ॐ हतोस्मिन्निप्रनिवचनं यथाविहितं क
 र्मकुर्वीति यजमानोक्तैः वस्त्राणामुदङ्मुखं तत्रोपवेश्य ॥ ततो वस्त्राणां न्धारधः पातितदक्षिरां जानुं समिधुतमे
 प्रोजुह्यात् ॥ ततः प्रसाह्यनंतरं श्रवावस्थितं हुतशेषं घृतस्य प्रोक्षणीयात्रे प्रक्षेपः ॐ प्रजापत इति प्रजाप
 तिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः प्रजापतिर्देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापत
 ये शतिमनसा ॥ इंशयेति यजपतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः इंशो देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ इंशय
 स्वाहा इदमिंशय इत्याज्यघातौ ॥ अग्नय इति प्रजापतिर्ऋषिर्ऋग्देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ अग्नय
 ये स्वाहा इदमग्नये सोम इति प्रजापतिर्ऋषिर्ऋग्देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ सोमाय
 स्वाहा इदंसोमाय इत्याज्यभागौ ॐ भूभुवः स्वरिति महाव्याहतीनां प्रजापतिर्ऋषिर्ऋग्देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ

रामः
१३

स्मिन्नुदङ्मुखोऽसि अग्निवायुसूर्यो देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ भूस्वाहा इदं भू ॐ भुवः स्वाहा
 इदं भुवः ॐ स्वः स्वाहा इदं स्वः ॥ एतामा व्याहृतयः ॥ त्वन्नो अग्न इति वामदेवर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दोऽग्निवसूणो
 देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ त्वन्नः इदमग्निवसूणाभ्यां ॥ स त्वन्नो अग्न इति वामदेवर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दो
 ऽग्निवसूणो देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ स त्वन्नः इदमग्निवसूणाभ्यां आ या अग्न इति वामदे
 वर्ऋषिर्वृहती छन्दोऽग्निर्देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॐ अया अग्नेः इदमग्नये ॥ ये ते शतमिति वा
 मदेवर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दो वसूणाः सर्विता विष्णुर्विश्वे देवा मरुतः स्वर्का देवता आ ज्यहोमे विनीयोगः ॥
 ॐ यते शतमिति वामदेवर्ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दो यते शतं इदं वसूणाय स वित्रे विष्मवे विश्वेभ्यो देवे

चूडाक०

भ्योमरुद्रः स्वर्केभ्यः ॥ उदुत्तममिति अनुः शेषः ऋषिस्त्रिष्टुपद्वयो वरुणो देवता आज्यहोमे विनि-
योगः ॥ ॐ उदुत्तमं इदं वरुणा यः ॥ एता आश्विनं संजकाः ॥ प्रजापतयति प्रजापतिर्ऋषिस्त्रिष्टुप-
द्वयप्रजापतिर्देवता आज्यहोमे विनियोगः ॐ प्रजापतये स्वाहाः इदं प्रजापतये इति मनसा इति
प्रजापतये ॥ अग्नये स्विष्टकृते इति प्रजापतिर्ऋषिरग्निर्देवता स्विष्टकृद्धोमे विनियोगः अग्नये
स्विष्टकृते स्वाहा ० इदमग्नये स्विष्टकृते ० इति स्विष्टकृते ॥ अथ संस्त्रवप्राशनं ॥ ततः आश्वम्यग-
ॐ अघकृते तच्छूडाकरणा होमकर्मणि कृता कृता वैश्वरूपब्रह्मकर्मप्रतिष्ठार्थमिदं पूर्णपात्रं
प्रजापतिर्देवता अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे वा स्रगाय बुधराणे दक्षिणां तु भूमहं संप्रददं ० इति

राप्रः
गमाः
१४

दक्षिणां बुधराणे दद्यात् ॥ ॐ स्वस्ति तिः प्रतिबद्धनं ॥ ततः प्रणिता विमोकः तत्र सुमित्रिया दुर्मित्रिया इति द्वयोर्यजुषोः प्र-
जापतिर्ऋषिरापो देवता प्रणिता विमोके विनीयोगः ॐ सुमित्रियानः आपर्क्यधयः संतु इति पवित्राभ्यां शिरः समज्यः दुर्मि-
त्रियास्तस्मै संतु योऽस्मान् देष्टव्यं च यं दिव्यः इत्येवाभ्यां प्रणीता पात्रं मुञ्जी कुर्यात् ॥ ततो वह्निहोमः ॥ देवाणां तु विद-
निस्य वनस्पतिर्ऋषिर्विराट् द्यौवातो देवता वह्निहोमे विनीयोगः ॐ देवाणां तु विदः ॥ इति वह्निहोमः ॥ अथ शितोदक उद्घोदकेन
उद्घेन वा इति मंत्रस्य परमेष्ठिऋषिः प्रतिष्ठा कृत्वा अदितिर्देवता उदकाशोके विनियोगः ॐ उद्घेन वा इति उदकेन ह्यदिति के-
शान् वपेति मंत्रेणाभिधिव्य ॥ तत्रोभिधोदकेन वनिता घृतपिंडं तु दध्नी प्रक्षिप्य दक्षिणा पश्चिमोत्तरक्रमेण पूर्वतिशव-
द्वकुमारके शजुटिका त्रये ० दक्षिणां तुटिकायां ॥ सवित्रीति मंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिर्गायत्री छंद आपो देवता क्लेदने विनी-
योगः ॥

३०

ॐ सवित्रा प्रसता देव्या आप उदंते नंदी र्घीयत्वा यवलाय वरुसेः इति मंत्रं पठित्वा ० तेनैव वारिणा प्रक्षाल्य दाह्य की कंठ
केन नुष्मी विवरां कृत्वा भागत्रयं कुर्यात् ॥ ततः सप्तविंशतिकुरापत्रतः कुरापत्रत्रयमानीय तत्केशमूलसंलग्न
आयुजुटिका प्रथम भागमध्यांतरितं कुर्यात् ॥ ॐ षधे त्रायस्वेति मंत्रस्य प्रजापतिर्ऋषिर्गुस्त रुद्रा स्वधितिर्दे
वता छेदने विनियोगः ॥ ॐ ओषधे त्रायस्व स्वधितिर्मेतन्न ६० हि ६० सीः इति मंत्रेण शिवो नामेति प्रजापति
र्ऋषिर्वृत्ति छंदः क्षुरो देवता क्षुरग्रणो विनियोगः ॥ ॐ शिवो नामासी स्वधितिर्मेपिता नमस्ते अस्तु मामा
हि ६० सीः ॥ इति मंत्रेण लोहक्षुरं गृहीत्वा निवर्तयामीति प्रजापतिर्ऋषिर्गुः क्षुरो देवता संलग्निकरणो वि
नियोगः ॥ ॐ निवर्तयाम्यायुषे त्राघाय प्रजननाय रायस्योपाय सुप्रजासाय सुवीर्याय ० इति मंत्रेण ० जूटिका सं

रामः
१५

लग्नं कुर्यात् ॥ कुरापत्रत्रयसहितं तायां जूटिकां छिन्नति ॥ येनेनावपदि ति मंत्रस्य चालं वा यनर्ऋषिः पत्ति ष्छंदः सविता देवता
केशतरु छेदने विनियोगः ॥ ॐ येनावपसविता क्षुरेण मेमस्य राजो वरुणस्य विद्वान् ॥ तेनैव वल्लणो वपते दमस्य युष्मज्जदक्षिर्यथा सत
इति मंत्रेण ॥ ततः स्तालून कुरापत्रत्रयसहितं जूटिकामानुहुरोगमयपिंडोपि उतस्य निशिति दध्यात् ॥ अत्रैव पूर्वप्रक्षालिता
परभागद्वये कुरापत्रत्रितयां तन्निधानादि क्षेदने वर्जुं सर्वैर्बवदेवः क्षेदने तु तूष्मि ॥ ततः पश्चिम जूटिकायां पर्ववत् ॥ तेनैव मंत्रे
ण प्रक्षालनं ० तूष्मिं शस्त्रकी कंठकेन भागत्रयं करणं ० क्षुरग्रणं ॥ ततः संयोजनानि तत्र मंत्रेणैव ॥ ततः प्रथम जूटिकां छेद
न मंत्रः ॥ आयुषामि ति मंत्रस्य नारायण ऋषिः उष्मी छंदः आशी देवता छेदने विनियोगः ॥ ॐ आयुषं जमदग्नेरिति मंत्रस्य ॥
ततः पूर्ववद्गोमयपिंडो केशधारणं ॥ तत्रावसिष्ट भागद्वये कुरापत्रत्रयकेशां तन्निधानादि क्षेदने वर्जुं सर्वैर्बवदेवः क्षेदने तु तूष्मी मेव ॥ लू
न कुरापत्रत्रयसहितं केशानां गोमयपींडधारणं ॥ ततः उत्तरभाग जूटिकायां प्रक्षालनादि दुरसंयोगांतेषु सर्ववत् तन्मंत्रप्रयोगः ॥

ॐ

अथ प्रथमं मुद्रिका छेदनं मंत्रः ॥ येनाभूरि श्रोति मंत्रस्य वा मदेवर्कं धियंजुः क्षुरो देवता छेदने विनियोगः ॥ ॐ येन भूरी आदि वंशो वा
 पञ्चाधिसूयं ॥ तेन तेव पा मि प्रलणा जीवा तवे जीवनाय सूक्तो क्वाय स्वस्तये ततः केशान गोमय पिंडे निरध्यात् ततो वशिष्ठ भाग
 द्ये कुत्रापत्र त्रय केशांतर्निधानादि छेदनं वज्रं सर्वं सर्ववदेव छेदनं तूष्णीं गोमय पीणो धारणामपि ततः समस्तं शिरस्त्रिः शुरं प्र
 क्षिणं क्रमेणानुत्तरेणो भ्राभयति यत्क्षुरेणोति मंत्रस्य वा मदेवर्कं धियंजुः क्षुरो देवता भ्रामरो विनियोगः ॥ ॐ यत्क्षुरेणो
 मज्जयता सुपेश सावस्त्रावापयति केशां छिंधिः शिरं मा स्यायुः प्रमोषीः इति मंत्रेण ॥ ततः स्नाभिरेवादिः समस्तं शिरः प्रसा
 ल्य ॥ अक्षुरापं न्ति मंत्रस्य वा मदेवर्कं धियंजुः क्षुरो देवता क्षुरा नै विनियोगः ॥ ॐ क्षुरा वं न्परिवपु इति नापिताय सुं प्रयच्छ
 ति अथ नापितः शिरं बांधत्वा समस्तं शिरो वपनं वायथा कुलं कुर्यात् ताल्लुन संकेशान् नूतन वस्त्रेण प्रतीक्ष्य मातादधिभ
 क्तं समन्वित गोमय पिंडो पीर निरध्यादिति समाचारः ॥ तत्र शर्णाहुतिः ॥ मूर्ध्नि नमिपस्य भद्राजर्कं धिस्त्रिष्टुष्टं गति देवता

एम् १६

मानदाम सुगत दासया संकलनं
 आशः सफु-कुथियात उपहारः

शर्णाहुतिर्लोमे विनियोगः ॥ ॐ मूर्ध्नि नंदिवः इति मंत्रेण ॥ ततः सुवेण भस्मा नीय आयुषं कुर्यात् ॥ आयुषमिति नारद तात्पर्यं धिउत्सी
 कृच्छं दः आयुर्देवता भस्मा तिलकं रौविनियोगः ॥ ॐ आयुषं जमदग्ने रिति ललाटे ॥ ॐ कश्चप पश्य आयुषमिति ग्रीवायां ॥ ॐ यदेवेषु आयु
 षमिति दक्षिणा वाहु मूले ॥ ॐ तन्मो अस्त आयुषमिति हृदि ॥ इति आयुषं कुर्यात् ॥ ततो दुर्वा क्षतादिः ततः स्नानं केशा गोमय पिंडान्
 जोक्षे सस्तीरेऽन्यस्मिन् दुर्वा क्षतादि वा दध्यात् तत्र चारुद्रो ज्यादिकमपि ॥ ॥ इति चूडाकरणं समाप्तं ॥ ॥ अथ कर्णवेधः ॥ ॥
 तत्र चूडितये वर्षे पंचमेवाप्ये च वित्राह शिरो वपनं यत मनश्च समन्वित विहित ति सर्वा ह्ये पितारन्यो वा सर्वाभिमुखोपविष्टः कुमारस्य द
 क्षिणा कर्णमभि मंत्रये ॥ ॥ भद्रं कर्णेभि रिति मंत्रस्य प्रजापति ऋषिस्त्रिष्टुष्टः लिङ्गोक्ता देवता कर्णमि मंत्रो विनियोगः
 ॥ ॐ भद्रं कर्णेभिः शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः ॥ स्थिरै रंजै स्तुष्टुवा णं सस्तनूभि र्यशो महो देव हितं यदायुः ॥ इति मंत्र
 त्रेण दक्षिणा कर्णमभि मंत्रये ॥ ॥ ततः वक्ष्यंति वेदा गतीति मंत्रस्य प्रजापति ऋषिस्त्रिष्टुष्टः लिङ्गोक्ता देवता कर्णमभि मंत्र

ॐ

मानदास सुगत दासया संकलनं
आशा सफू-कथियात उपहार !